

39 *aby námi nescházelo* aby se naší vinou neničilo – 41 *aby zprostil* aby vyprostil – 42 *spomoci pomoci* – 43 *nad moc* proti usilování – 47-48: 2 Petr. 2, 9

52 *bdieli v něm*: tj. v duchu, v bohu (srov. ř. 17-18) – 53-54 *kterak bychom v něm ostáli právě... ve všech stranách viery* jak bychom obstáli s jeho pomocí správně po všech stránkách ve víře – 59-60 *ubezpečené a netbavé* uklidněné a nedbalé

63 *léní líní* – 64 *oděnie výzbroj* – 66 *shromazdí shromáždí* – 67-68: Mat. 7, 8 a 25, 29 – 69 *snažnosť snahu* – 70 *v zisk* k prospěchu – 73-74 *nechutným děláním dobrého* děláním dobrých skutků s nechutí – 74 *neupriemého* neupřímného – 75 *jako za dluh* jako splátky na dluh, tj. z nutnosti; *skutky božie* bohubilé skutky – 77 *srozumie* porozumí; *muož uvéstí* může dopustiti (v jakých věcech podlehne) – 78 *necelé* neodolné, nemužné

85 *s přičinú* odůvodněně – 90 *zvlášti* zvláštní

99 *nemocní, neupriemí* slabí, nepřimí – 101 *nápisov* doslovných výkladů (jako protiklad k výkladům duchovním) – 107 *ač jie mnoho bude* třeba by jich (psaných liter) bylo mnoho – 109 *u vuodcích takových* na takových vůdcích – 111 *najieti* najmouti si (na opisování) – 112 *samému psáti jest* sám musí opisovat – 114 *nie nikterak; jedno... druhé* jednak... za druhé; *zčísti přečísti* – 118 *syroví* nezralí – 119 *nespravie se* nenapraví se – 120 *oblehčí zlehčí, zneváží* – 121 *mají se odporne* odporují si

122 *kněstvo* kněžstvo – 126-127 *mnie, by...* věděli domnívají se, že vědí – 128 *šámajice se* tápajice – 131 *v sloviech neznámých* řečí nesrozumitelnou

141-142 *v ratajstvi* v rolnictví

143-144 *poselstvie děje sedě v řelěze*: týká se Pavlova prohlášení k Židům z tzv. čestného vězení, v němž byl držen v Římě v době, kdy se jako římský občan odvolal proti judejským prokurátorům k římskému tribunálu – 146 *dva apoštoly na 40 kopách do roka*: míněn roční důchod z fary (pro faráře a jeho zástupce) nebo roční důchod kanovníka – 147-148 *ne za přiekopy* nikoli chráněn městským opevněním – 148 *do vsi Vavák* do zapadlé vsi (srov. nč. expr. „díra“) – 149 *zlí nájemníci* špatní najatí pastýři (tj. duší) – 152 *nad kury* nad slepicemi – 153 *v tapartiech* v dlouhých pláštích universitních hodnostářů – 155 *ani zjevie* a nezjeví, nevysvětlí

O TROJÍM LIDU

V tomto traktátě, vzniklém kolem r. 1425, Chelčický rozbírá uspořádání feudální společnosti a odmítá její rozdělení na stav panský, duchovní a poddanský. V uvedeném dělení odhaluje projev nerovnosti mezi lidmi. Dovojuje, že nerovnost lidí odporuje bibli, a rozváděje biblický obraz člověka, jeho hlavy a údů, ukazuje, že poddaní jsou ve skutečnosti nositeli všech břemen společnosti a živiteli ostatních stavů. Výstižně líčí tvrdý život „lidu obecného“, pohrdání, které jej postihuje, a celé dílo uzavírá požadavkem lásky a vzájemné pomoci, ale i rovnosti mezi všemi lidmi.

Takových věcí muož mnoho v písmě býti a každý jimi dovodí, což chce. Ale což se právě skrze písmo zakládá, tak se pozná po tom, což se na to založení staví. Mnoho vysokých a duchovních řečí skrze to dojení písem a z toho potupné věci vyrostly sú a k bohu velmi protivné. Jediněť jest to 5 příčinu v písmě vzíti na pomoc svým úmysluom, ješto se zdá, by to písmo ten úmysl mělo v sobě, což člověku v mysli jest. Ale čtení praví, že nechodil pán Ježiš do domu toho centuriona; ale když jest ještě podál byl, poslal

proti pánu Ježíšovi přátely své skrze ně řka: „Nejsem hoden, aby pod mů
střechu všel, ale tu jsa, jedno rci slovem, a budeš zdrav sluha muoj.“ A tak
10 nenie jistoty, by s ním pán Ježíš ustně mluvil. Kterak tehdy povolal ho
k tomu, aby skrze moc spravoval církev jeho? Pakli jediné z toho duvod
jest, že jest chválil člověka z toho stavu rytířského, to snadně muožem
poznati, že ne proto, že jest toho stavu, chválil jeho, ale pro víru. A poněvadž
15 pro samu víru, tehdy tím nemuož knížat založiti pod víru Kristovu, ale
muož knížatóm na příklad praviti jeho velikú víru, aby oni takéž věřili jako
on. Muož Kornelius, tohož stavu člověk, více chválen býti, ješto jest zevně
ducha svatého přijal, uvěřiv kázani svatého Petra. Jináť jest věc chválenú
býti pro vieru a jiná býti povolánu v řád s naučením, kteréž sluší k tomu
úřadu. A ještě více, když moc světská u víře Kristově místo rovné má
20 s věrným centurionem anebo rovnú s ním chválu u víře muož míti.

A že tomu založení posluhuje aneb jeho potvrzuje řeč svatého Pavla,
kterúž mluví o duchovním těle Kristovu a o údech toho těla, k tomuž dím:
jest-li spravedlivé založení o moci světské pod věrú Kristovú na centurioví
neb na kterém písmě Nového zákona, že ta moc jest třetí stránka toho těla
25 Kristova, tehdy řeč svatého Pavla o tom těle mluvená právě toho založení
potvrdí a podlé těch řečí prvé mluvených právě to ukáže.

A že chtě najprvé mluvíti o tom těle Apoštol nazývá ty věci duchovní,
a chtě, aby o nich věděli lidé věrní, a to duchovenství vyčítá těmito řečmi
řka: „Rozdílové sú milosti, ale týž duch, rozdílové sú služebnosti, ale týž
30 pán, rozdílové sú skutkuov, ale týž buoh, jenž dělá ve všech všecko, ale
každému dáno bývá zjevení ducha k úžitku. Některému zajisté skrze ducha
dána bývá řeč múdrosti, některému řeč umění podlé téhož ducha, někte-
rému víra v témž duchu, některému milost uzdravování v jednom duchu,
některému divuov činění, některému proročství, někomu rozeznání duchov,
35 někomu rozličnost jazykuov, někomu vykládání řečí. A to všecko činí jeden
a týž duch, rozděluje všem, jakž chce; neb jakožto jedno tělo jest a úduov
má mnoho, a všickni údové těla, ač koli jich jest mnoho, však jedno tělo
sú.“ Tak Apoštol vyčítá tělo Kristovo všecko podlé duchovních věcí, ale
o tomto těle na tré přehnutém zevnitř v tělečných úřadech nečiní zmínky
40 žádné, aby tak odměřený lid na tré byl tělo Kristovo, ale milosti a dary
ducha svatého počítá mnohé, ješto rozdílně bývají dáni skrze ducha svatého
svatým lidem, aby vespolek sobě slúžili, každý podlé zvláštního daru sobě
daného, jakož přirození údové těla slúží sobě spolu. Ale rozdělení na tré
lidu křesťanského podlé děl tělečných a podlé moci světské a jiných úřa-
45 duov tělečných nemuož v pravdě řečeno býti tělo Kristovo, nebo pod
takovým rozděleným lidem muož býti svět, a mohú býti pod takovým roz-
dělením na tré všickni pekelníci, nepřítelé velicí bohu, ješto nepřislušejí
nižádným obyčejem v tělo Kristovo. Ale ktož mají ty pověděné dary ducha
svatého, ti sú praví údové těla Kristova a spolu jedno tělo Kristovo.

50 A v této řeči svatého Pavla nevidím, by posluhovala neb potvrzovala
co o moci světské ani o tom rozdělení trojího lidu, jenž jest nazván tělem
Kristovým, neb ani sama slova svrchní svatého Pavla, ani jich rozum co
takového mluví podlé počtu trojího lidu. Neb jmenuje mnohé údy toho těla
a skutečnost jich, ovšem duchovní, kteráž se děje skrze dary ducha svatého
55 oblaštie každého údu jinak a jinak. Jakož v přirození těla mnozí údové mají
svornost a velikú hotovost k službě jedni druhým vespolek, každý podlé své
skutečnosti, takež ten život ducha svatého ve mnohých svatých, jsa skrze
rozdělené dary oblaštne v každém, snáší v jednu vuoli jeden rozum, aby
mnohých skutečnost byla každého prospěch a každého zase ke všem podlé
60 daru jemu daného. A to v nich muož dělati sám ten život vnitřní ducha
svatého přebývajícího v nich. Ale tělo a krev nemuož té svornosti a hoto-
vosti v prospěšné službě ustanoviti mezi dvěma člověkom, ani v jedné
čeledi, ješto následují duchu tělestného a své vlastní vuole a srdce pyšného.
Ovšem té jednoty a milování společného tento truoj lid křesťanský tělestný
65 a nesvornosti plný nemá a nebude na věky míti, neb svět jest a žádosti
světské toliko v sobě má. Protož počtení těla Kristova z také trojice nemuož
v pravdě řečeno býti, neb takové rozdělení lidu na tři strany jest i mezi
pohany, neb slavně jest v nich stav knížecí, ješto spravedlnost svrchní
a zemskou mnohem pilněji jednají v tom lidu než zdejší lenochové pod věrú,
70 neb mají u větší hruoze lid, poníž nesmí žádný druhému činiti křivdy.
Protož pokoj a spravedlnost zemská lépe stojí skrze knížata pohanská než
skrze tyto změtence pod věrú, neb ještě té spravedlnosti v lidu svém netbají
činiti, jeliž je udarují, ožalují to nesnadně. Také mezi pohany jest lid robot-
ný, ješto vuore a jiné věci dělá, a jsú kněží mezi nimi, ješto je svodí od
75 jednoho boha, stvořitele všech věcí, skrze mnohé bohy, jakož i mezi námi
jsú svuodce velicí: netoliko skrze bohy dřevěné, ale skrze věrné řeči boží
a skrze všicku víru i skrze peklo i skrze nebe i svaté v nebi, tím vším táhnú
lidi od boha, a netoliko tak svodí, ale skrze samého boha svodí lidi od boha,
ukazující ho lestně s některé strany, aby jeho v lidech zkazili v té straně,
80 v který by ho měli naleznúti právě.

A poněvadž mezi pohany, ješto boha neznají, jest takové troje rozdě-
lení v lidu, ješto sobě spolu prospívají v některých věcech, a nejsú proto
tělo Kristovo, takéž mezi námi nejsú pro ty tělestné věci tělo Kristovo, když
nejsú skrze dary ducha svatého způsobeni v údy Kristovy, aby každý měl
85 v sobě život milosti k úžitkuom jiných úduov. A meč pánuov sedláky ne-
spojí v jednotu myslí, ač je podrobí pod jho jako nevolné otroky, a stuol
rozkošný páně obveselí blázna kněze, aby jeho přízeň počítal úžitek víry,
protože se jeho břichu dobře stalo u jeho stolu. A to všecko nenie dílo těla
Kristova, ale nemilostivých kvas a násilé chudých.

90 A ještě více mluví svatý Pavel o těch údech těla Kristova a die: „Nem-
muož říeci voko ruce ,skutkuov tvých nepotřebuji,‘ ani hlava opět nohám

dí, nejste mi potřebny, ale mnohem více, ješto se zdají údové těla, by byli mdlejší, potřebnější sú, a kteréž mníme neurozenější, ctí pokrýváme, a kteří jsú nepočestní údové naši, hojnější počestnost mají. Ale ctným našim
95 údóm nic není potřebí; ale buoh zriedil tomu tělo, který nedostatek trpieše, hojnější dávaje počestnost, aby nebylo rozdělenie v těle, ale aby též jeden o druhém spolu pečlivi byli údové; a ač co trpí jeden úd, trpí s ním všichni údové, pakli se raduje jeden úd, všichni údové radují se s ním.“ A v té řeči svatý Pavel o přirozeném tělu praví, kterak mnoho údov v sobě má a kterak
100 není mezi nimi pohrzení rozdělené rovnosti, ale spolu péče jedněm o druhých a prospěch pilný. A to u příkladě mluví, podobnaje k tomu tělo Kristovo duchovní, ješto v pravdě podlé víry a milosti mnozí jako jedno tělo mohú býti, každý obláštní dary ducha svatého maje, aby jiným údóm prospěl skrze ně. A zvláště váží Apoštol v té řeči, že od větších k menším a ku
105 potupnějším údóm nenie mrzkosti ani pohrzení, jako by jich sluožby nepotrebovali větčí údové, ale větčí poctivostí zakrývají se od větších. A to váží Apoštol, že péči o sobě mají spolu a pro jeden úd všickni se spolu zamúti a trpie s ním; takéž všickni radují se u prospěchu jednoho.

A poněvadž tato řeč Apoštola jest duovod o tom těle Kristově z lidu
110 křesfanského na tré přehnutého, z pánov, z kněží, z robotného lidu, tehdy sluš e měřiti tuto řeč k tomu tělu, mírně-li padne jedno k druhému. A že tam praví o tom těle, kterak moc světská má brániti dvú stránek a kněží učiti mají dvě stránce a robotní lidé mají krmiti pány a kněží, robotně dobývati jim jídla, pití a platuov, a když má jíti podlé duvodu, aby když trpí jeden
115 úd, trpěli s ním všickni údové, kterak tehdy ti údové hrbovatí, ješto meč drží, jiné menšie údy dáví, zarmucují, tepú, sázejí do vězení, obtěžují robotami, úroky a jinými zámysly, že jako uvadlí chodie, a tito jako koni obroční, sytí a prázní řehcí nad nimi, a kněží jako oči ostře v tom těle hledíta na obě straně těla hlédající, kterak by zboží odřeli s nich a osobili je
120 sobě, a obojí spolu, páni i knězie, vozí se na robotném lidu, jakž sami chtějí. Ó, kterak daleko sú od řeči svatého Pavla, aby trpěli všickni údové pro núzi každého údal Tito pláčí, ano je lúpi, vězie, šacují, a oni se smějí jich veliké bídě. A poněvadž ti, ješto meč drží, sú ruce v tom těle a obecný lid nohy, pohledme, coť činíta ruce nohám podlé pravdy Apoštolovy! Kterak milé
125 pomyslenie jest o skutcích, kteréž ukazujeta ruce nohám, vždy se s nimi obúvajíce, aby se neurazily, neozábly a nezblátily! Pakli se ublátie, ihned ruce myjeta; urazí-li se nohy, ihned ruce uvážeta a léčíta a prospěšnú sluožbu ve všem ukázeta. Ale tyto ruce s mečem, ač sobě nohy co jísti dobudú, to jim vydřeta, aniž tě ruce umíta co jiného ukázati těm nohám, jediné je lúpi.
130 A tě ruce držíta meč. Které lékařství na ty nohy přiložíta? Jediné že z nich krve nacedíta a všelikak zamútíta a jako hovada sobě mrzká ztepeta, jichžto sobě nic nevázie.

Ale snad díš: „To jest proto, že nemají poznánie, ale když by naučeni

135 byli, mohli by jiným milostivi býti.“ K tomu dím: jediné stuoj na tom
s rozmyslem, že jich úřad skrze moc musí prospěch míti, v níž bázeň a ukru-
tenství stojí; a pohne-li se k milosti, to jediné skrze nesnadné přimluy
a skrze dary nahnut bude k milosti, aby hněv odpustil, neb někakú věcí,
ješto pro ni hrozí, chtějí ji míti; pakli se z úmysla nachýlí k slitování a nebude
140 se hrdlovati s těmi nemúdrými lidmi, ješto milosti nerozumějí, ale opustí to,
co jest měl z úřadu činiti, a rozmnoží žaloby potomnie k sobě i o sobě. Nebo
neprospěje milost v těch, kteříž pod milostí nejsou, ale pod bázní, a bude-li
bázeň odjata, rozmnoží se žaloba z činění mnohé křivdy. Protož moc skrze
milost sama se zkaží, a nebudú jeho vážití, když nebude býti. A že pro ty
jest moc, ješto bez jha božího jsou a pod milost neslušejí, aby skrze moc
145 ukrutnú uhrozili nemúdré lidi, protožť musíť se písmo naplniti nad těmi
mocemi, že fik, kořen vinný a oliva nebude kralovati, ale trn směle dí:
„Jsem-li já králem nad vámi, vystúpiž oheň ze mne a spal vás všech.“

A opěť jsou-li páni a kněží hlava jako počtení údové toho těla a obecný
lid jako nohy potupnějšie, kterak daleko míra nedojde podlé této řeči, že
150 kteří údové jsou neurozenějši, ti hojnějši čest mají od jiných úduov, ani jich
chránie! A jest-li to u pravdě tělo Kristovo ten truoj lid, tehdy sedláky,
pastýře a chodce mají v největší čest míti, ješto nejmenší v uobci. Ale
daleko jest od toho. Neb těm hlavatým lidem sprostní a potupení lidé jsou
jako psi před očima; protož již nevidí, kterakého potupenie na ně vymysliti:
155 oni opar sedlský, oni búr, oni výr, oni srch, oni chlap – ne, hanba hojnějši
cti od poctivějšich úduov.

Takéž i to nesrovná se, ješto die, aby nebylo rozdělení v těle, ale péče
spolu jedněch úduov o druhých. Daleko od kněží péče Pavlova o všech: „Kto
jest nemocen, a já nejsem, a kto se horší, a já se nezapálím hanbú?“ Takové
160 oči nejsou na zemi nyní. A obecný lid má mrzkost k obojím; tak sú je již
ztrýznili páni a kněží, že to, co jim mají dávatí aneb v čem jich poslúchati,
to vše s mrzkostí a reptáním, a to všecko daleko jest od společné rovnosti.
Jsú-li takoví lidé údové těla Kristova, z těch nerovností my jich nemuožem
poznati ani jich za to míti, aniž mohú pod toto býti, aby nebylo rozdílu
165 v těle, ale rovnost bez panování jedni nad druhými. Neb to jest prikázání
Kristovo těm, kteří jsou údové těla jeho. Když se mezi nimi svár stal o to,
kdo by se z nich větčí zdál neb býti měl, tehdy Ježíš vece jim: „Králové
pohanští panují nad svými, a kteříž moc mají nad nimi, úředníci slovú;
ale vy ne tak; ale ktož větši jest mezi vámi, buď sluha jiných.“ A v tom jest
170 zjevně ukázal syn boží, že to na pohany slušie, a ne na tento svět, ješto
neznají boha a z pýchy žádají panovati jedni nad druhými. Ale svým die:
„Vy ne tak budete jako pohané, žádající se velebiti jedni nad druhé, ale
v rovnosti a skrze pokoru pod jiné sluožbú se nížíce, jakož údové těla našeho
to ukazují, kterak nižádného výšení mezi nimi nenie.“ Ovšem kteréž duch

175 pravdy vede jako duchovní údy těla Kristova, nemá místa mezi nimi
velebenie a panovanie tohoto sveta.

Protož řeči svatého Pavla, což jich mluví tuto o těle Kristově duchovním,
nemohú státi podlé počtu toho tělešného toho lidu trojiho, neb ty řeči jsú
ovšem duchovní, ješto mohú státi toliko na svatých lidech, ješto mají dary
180 ducha svatého a ješto se mohú sjednati skrze lásku v pravú jednotu, aby
každý z úmysla sám od sebe o druhém péči měl a v jeho núzi s ním se zamútil
a nad se jeho za lepšího měl a pilně všelikú sluožbu jiným hotov byl. A když
takových s rozličnými dary ducha svatého mnoho bude, takoví budú tělo
Kristovo. A mezi tím i to dobře stane: bude-li kto který skutek tělešný neb
185 dílo uměti, takéť nezmešká jiným poslužiti tú věcí tělešnú. Ale ustaviti nad
sebu pána tělešného s mečem, aby osekával vokolo údy mrtvé a jiné bezděcí
pudil, jiné u vězení sázel, hrdloval a jakž chtě poroboval, dalekoť jest to od
řeči svatého Pavla jako stolice Luciperova od Kristovy. Ale všekoť jest to
počet a změření oné ženy, ješto na hovadu sedí a spojila se s králi zemskými
190 a nazvala sobě zvláštie tělo Kristovo a místo v tom těle obdržela seděti
měkce a voziti se na tom lidu hovadném, kterýž nohami v těle nazývá, a se
králi zemskými, hlavú a rukama, jako najpocitivějšími údy v těle. Naposledy
duofáme bohu, že to tělo krvavé odkryje buoh, a nebude voněti jako tělo
Kristovo, ale ohavným smradem zapáchati bude jako tělo té veliké nevěstky,
195 ješto sobě všecken svět usnúbila a ssála tučné věci jeho skrze krvavý bok
Kristuov a utěšenie svého smilství v jeho bolestných ranách rozšířila, pro-
cházenie rozkošného chladu v jeho trudném ustávani zvolila za své utěšenie,
dřiemani a spání věčné v pekle připravila jest světu skrze kříž Kristuov pod
věru jeho, okojivši jej v tráveninách svých. Nedaj, bože, na zemi prodlených
200 dní tobě, ješto se posmíváš nésti kříž Kristuov a miluješ svému břichu ku-
chyni učiniti skrze něj! Taková řeč té druhé řeči etc.

O kněžství nevim, co bych tobě mírně psal, neb sám dávno svědectví
vydáváš o kněžích, že skutkové jich nepodobni sú u vás; jako na řešetě
prosáti sú skrze písma, skrze doktory a skrze vás. Báně plná hněvu božího
205 převrátila se na hlavu jich a snad neodmladie se skrze vás kořenové jich;
nerostte prokletí synové Kanaán, a ne Juda, zahubili sú dědictví boží, zahyň
kořen jich; jakož sú učinili Kristovi a bolestem jeho, tak se staň zde životu
jich! Ale však toto díím: když spolu mnohé volání bude, nebude moci váženo
býti, neb rozum všech hlasuov zatratí se při množství společného volanie.
210 Takéž o kněžství přílišné drobenie rozumuov odejmú súd pravdy, že nebude
snadno povoliti žádnému rozumu o tom.

Protož toto vždy vyznávám, že Kristus, syn boží, jest pravý a nejvyšší
kněz Nového zákona, právem přísežným kněžství maje věčné, pro něž také
na věky muož spasiti, on biskup budúceho dobrého, přistojící před obličejem
215 božím, vždycky jsa živ k orodování za nás. Ten zde jsa v těle posvětil jest
dvanásti a sedmdesát a dva kněží, a poručiv jim stádo své, kteréhož jest

dobyl krví svú, poslal je kázat na vešken svét čtení svého. Kteřížto naplnili
sú svým kázáním okršlek zemský a kteřížto s velikú prací v chození, v lač-
nosti, v vězení, v nahotě, v postech, v modlitbách, v nepřizni lidské, v ža-
220 lářích, v ranách a ve mnohém zamúcení kázali sú, lidé chudí a pěší, bez
moci světské, nižádného zastíranie od světa nehledajícíe, ale v samém
bohu svú nádeji kladúce. Když se na ně sebrali knížata a králi, místo všech
štítuov i pušek modlili sú se bohu, až se místo pohnulo s nimi a naplnění
ducha svatého kázali sú s duofáním slovo boží. A knížata kněžská i s pohany
225 nemohli sú jim nic učiniti, neb upřímo svú nádeji v samém bohu položili sú
a věrně stáli sú o navedenie stáda jeho, jakožto dobří pastýři ovec Kristo-
vých složili sú životy své. Tyť já mám za pravé kněží Kristovy a potom
všecky, kteří sú na jich šlépějích stáli a ještě stojí a konečně státi budú.
Takovíť prospějí a úžitky shromazdie do života věčného.

230 Ale ono kněžstvo, kteréž ona nevěstka, ješto sedí na římské stolici,
porodila volně bez bolesti, sedieci na poduškách postavcových, a v měkkosti
života jich život postavila, toť sú synové prokletí, ješto sú boha beze cti
učinili před jeho nepřátely a před očima všech, jenž se jemu posmívají
a jménu jeho svatému se rúhají pro jich mnohé bláznovství. Kteřížto všecky
235 tráveniny matere své vytili sú, ti nynie prospívají, v horší blúdíce a mnohé
bez čísla po sobě v bludy zavodíce. Nepečliví o stádu božím, zlí nájemníci
v času pokušení utekli sú od něho a zavřeli se na hradích a na městech, boje
strojice a z lidí krev cedíce. Synové nešlechetni a vši nespravedlnosti na-
plnění tak všecko činí jako z kurvy synové, ješto studu a cti nemají. Ne-
240 ostanúť na věky v domu božím a nebudeť jim v kořist stádo boží, kteréž
dali sú na rozchvátaní všeliké zvěři zemské. Ale že ty sám to všecko, což
sem pověděl, znáš, protož muoj úmysl v krátké řeči již slyšíš, a k čemu jest
tobě potřeben, k tomu jeho dosti máš. Jinéhoť neumím k tvé potřebě psáti
o tom, jediné sem to psal, tobě zjevuje úmysl svůj, a totoť z víry za pravé
245 mám o kněžích dobrích i o zlých.

Ale o lidu obecném jakožto o třetí straně toho těla Kristova, o němž
prvé řeč byla, co by ti měli činiti, jsúce v tom těle, k prospěchu jiným údóm
těla tohoto, k tomu díím: chceš-li hleděti k tomu odměření obvláštínmu na
tré lidu křesťanského, tehdy z toho snadně poznáš, neb tu rozdělenie, který
250 lid jest v té straně robotného a že voráči, řemeslníci, rozliční kupci a kramáři
a rozliční nájemníci; ti mají dělati a těžeti a na to dielo chovati tělestnú
potřebú panstvo a kněžstvo. A jest-li to pravé počtení těla Kristova, tomu
snadně naučíš obec, ať dělají snažně a vás kněží ať sú pilní a žoldnéruov
městských, ješto hájejí zákona božího: s večera z města vyjíždějíe, i na-
255 vštěvují truhly a krávy sedlské aneb s čímž se potkají. Horliví milovníci
zákona božího nemohú otrpěti nižádného sejra, kde se jeho doberú! Ale já
duofaje bohu do mé smrti nepovolím tomu rozumu o těle Kristově, abych jej
chtěl míti za pravý, abych tak neskróvný dvój lid odečta, i vložil jej na obec,

aby se na obci vozil, jak by sám chtěl, a ještě se za lepší měl v těle Kristově
260 než ten obecný lid, ješto se na něm vozí, podrobivše je pod se ne jako údy
svého těla, ale jako hovada, jichžto přetrhnutí neváží.

Ale zjevné jest, že pro tu příčinu přílišné množství rozšířilo se jest roz-
ličného kněžstva a panstva, že všichni chtějí pány býti, panošemi, žoldněři.
Neb snadno jest na tlustých koních jezdit, hroziti a hrdě mluvit, chlapy
265 a výry sprostným lidem dávat a odřieti je jako lípu a hlavu jim zbití
a vždycky hojně jísti a pítí dobře a nejlepší věci, prázniti, túlati, a s místa
na místo, bez úžitka marnosti mluvit a rozličné hříchy bez súdu páchat.
Takových hrdláčov přílišné rozmnožení vsudy po hradích a po městech jest,
270 ješto neb skrze moc násilí činí obcem, aneb platy berúce doma dobrá bydla
na to mají, hodují a prázný život na to vedú. Protož aby to jako víra byla
křesťanóm, rozdělíce na tré lidi, i počísti to nerovné rozdělení tělem Kris-
tovým a nadělati pánuov jedněch nad druhými, aby je tiskli a násilí jim
činili a vždy aby s oněmi, kteréž potlačují, údové jednoho těla počítání byli,
275 toho pohanóm pójčme, ale u víru Kristovu a v jeho duchovní tělo na věky
nevejde. A táž příčina co jest mnichuov mnohotvárně peřestých rozmnožila,
kanovníkuov, křižovníkuov, zákonníkuov a jiných všech kněží co jest skrze
to, ješto jako páni rozkošně jedí a pijí a vodívají se ve mnohá a v drahá
rúcha, domy vysoké a pokoje čisté dělají a zahálejí. A to všecko na krev
obce robotné jednají, skrze mnohé vymyšlené lži na obci toho dobývajíce,
280 ne jako na údech spolu jednoho těla, ale jako na psech sobě posměšných.

1 *dovodí dokáže* – 2 *právě* opravdu – 2-3 *na založení* na základ, na podklad, na
zdůvodnění – 3 *skrze to dojení písem* tím neustálým využíváním, citováním bible
a spisů církevních učitelů – 5 *příčinu* argument – 7 *centuriona* setníka; *podál* opodál –
8-9: Mat. 8, 8; Luk. 7, 7; *aby všel abys vešel* – 10 *by mluvil* že mluvil; *tehdy* tedy –
14 *založiti pod víru* zdůvodniti příslušnost k víře – 16 *Kornelius*: podle Skutk. jméno
setníka, na něhož při kázání Petrově sestoupil duch svatý; *ješto* poněvadž; *zevně*
zjevně, veřejně – 18 *v řád* v postavení, v úřad – 19 *rovné* stejné

21 *posluhuje* slouží, pomáhá – 24 *na kterém písmě* v některé části, knize
29-38 : 1 Kor. 12, 4-12 – 34 *rozeznání duchův* třídění duchů – 39 *přehnutém ze-*
vnitř rozděleném navenek; *v tělesných úřadech* v světských úřadech – 40 *odměřený*
lid na tré lid rozdělený ve tři stavy – 45-46 *pod takovým rozděleným lidem* muož býti
svět takovéto rozdělení lidu může být svět, tj. světský život – 47 *pekelníci* lidé
patřící do pekla, zatracenci

54 *skutečnost* pravou podstatu – 55 *obláštie* zvláštní – 58 *snáší* spojuje – 60 *dělati*
působit – 66 *počtení* vyzovování – 68-69 *svrchní a zemskú* nejvyšší a světskou – 70
poníž poněvadž – 72 *skrze tyto změtence* pod věrú prostřednictvím těchto pobloudilců
hlásících se k víře – 73 *jeliž* když, sotvaže; *udarují* obdarují; *ožalují to* nesnadně těžce
si na to stěžují – 74 *vuoře* oře; *svodí* svádějí, odvádějí – 76 *věrné* pravověrné, věro-
hodné – 79 *lestně* lstivě – 80 *právě* právem, správně

86 *ač* jestliže – 86-87 *stuol rozkošný páně* bohatý panský stůl – 89 *nemilostivých*
kvas hodování nešlechetných; *násilé chudých* násilí na chudých

90-98: 1 Kor. 12, 21-26 – 92-93 *by byli mdlejší* i když jsou slabší – 93 *mníme*
neurozenější pokládáme za méně urozené – 94 *nepočestní* nehodní úcty – 96 *rozdělení*

rozdíl – 96-97 *aby též jeden o druhém spolu pečliví byli* aby také jeden druhému pomáhali – 100 *pohrzení rozdělené rovnosti* pohrdání pro nerovnost – 101 *podobnaje* přirovnává, když srovnává – 104 *váží* oceňuje, přikládá váhu – 107 *pěči o sobě mají spolu* vzájemně o sebe pečují; *se zamúti* zarmoutí se – 108 *radují se u prospěchu* radují se z prospěchu

109 *duvod* důkaz – 111 *měřiti tuto řeč k tomu tělu* srovnati tuto řeč s tímto tělem; *mírně-li padne* podle míry – 113 *dvě stránce* (duál) dva stavy; *robotně* pracně, namáhavě – 115 *hrbovatí* mající erby, tj. šlechta – 116 *dáví* utiskují – 117 *zámysly* výmysly – 118 *obroční* mající dobrou, pravidelnou stravu (bez břemene); *řečci* řehtají – 119 *hledíta na obě straně* (duál) dívají se na obě strany; *zboží* majetek – 119-120 *kerak by...* *osobili je sobě* jak by je uchvátili pro sebe – 122 *vězie, šacují* vězní, obírají – 124-125 *činíta... ukazujeta* (duál) činí... prokazují – 126 *aby se neurazily* aby se neporanily – 127 *myjeta... uvážeta a léčita* (duál) myjí... ováží a léčí – 128 *ukážeta* (duál) prokáží; *ač sobě... co jísti* *dobudú* jestliže získají obživu – 129 *tě ruce umíta* (duál) ty ruce umějí; *jediné je lúpti* jen je olupují – 130 *lékařstvi* léky – 131 *zamúttita* (duál) zarmoutí, způsobí trápení; *zlepeta* (duál) zbijí

133 *nemají poznání* neznají – 134-135 *jediné stuoje na tom s rozmyslem* jediné bud o tom pevně přesvědčen – 137 *nahnut bude* bude pohnut, přikloní se; *aby odpustil* aby opustil, zanechal – 138 *z úmysla* úmyslně – 140 *polomnie* pozdější – 144 *pod milost neslušejí* milost (boží) jim nepřisluší – 144-145 *aby uhrozili* aby zastrašili – 146 *řtk, kořen vinný a oliva* fíkovník, vinná réva a oliva, tj. nejušlechtilejší ze stromů; *na rážka* na biblickou parabolou (Soudc. 9,8-15), v níž zmíněné rostliny odmítají vládu nad ostatními, aby se nemusely vzdát péče o své plody, jimiž prospívají lidem i bohu – 147: podle Soudc. 9, 8-15

148 *počtení* kterým se dostává cti, vážení – 152 *chodce* pěšce, žebráky; *v uobci* ve společnosti – 153 *hlavatým* vysoce postaveným, mocným – 155 *opar sedlský... búr* hňup selský... chrapoun; *srech* pův. sršeň, zde hanlivě sedlák – 156 *poctivějších* ctihodnějších

157 *nesrovná se* nesrovnává se, nesouhlasí – 158-159: 2 Kor. 11,29 – 160 *mrzkost* ošklivost, odpor – 164 *pod toto býti* podle toho býti – 167-169: Luk. 22, 25-26 – 172-174: Řím. 12, 3-5

178 *státi podlé počtu toho tělešného* míti platnost v konkrétním chápání, smyslu – 179 *ovšem* zcela – 180 *se sjednati* srovnati se – 181 *z úmysla* podle svého rozhodnutí – 184 *stane* bude – 184-185 *skutek tělešný neb dílo* znalost pozemských prací (řemesla apod.) – 186 *bezděči* bezděčně, proti vůli – 186-187 *aby pudil* aby zapuzoval, odstraňoval – 187 *aby hrdloval a jakž chle poroboval* aby škrtil a jak chce utlačoval – 188-192: srov. Zjev. kap. 17; toto místo pak podrobněji rozebráno ve zvláštním traktátu Chelčického O šelmě a obrazu jejíem a v traktátu Jiná řeč o šelmě a obrazu jejíem (v. zde na s. 31) – 189 *počet a změnění* výčet (vlastností) a průměr, přirovnání – 190 *nazvala sobě* přisvojila si; *zvláštie* vlastní – 191 *hovadném* ztročeném jako dobytek – 195 *sobě usnúbila* zavázala si – 197 *v ustávaní* v umdlévání – 199 *okoživši* nasytivši; *v tráveninách svých* svými jedy, tj. otravnými myšlenkami; *prodlených* prodloužených, dalších – 200 *ješto se posmíváš nésti* který zlehčuješ to, že bys měl nésti – 200-201 *miluješ... učiniti* raději učiníš – 201 *taková řeč té druhé řeči* takový je smysl druhého místa (z bible, tj. o šelmě)

202 *tobé*: podle mínění Urbánkova je adresátem zde osloveným tábořský kněz Markold ze Zbraslavic – 203 *nepodobní* nenáležití, neslušná – 204 *prosáti sú* *skrže písma, skrže doktory*: tj. podrobně o nich pojednává bible a teologické spisy církevních autorit – 205 *neodmładie se* neomladí se – 206 *synové Kanaán, a ne Juda*: Kanaánští byli jedním z kmenů, který obýval Palestinu před příchodem Izraelitů

a s nimiž Izraelité museli bojovat; zde citát míněn ve smyslu: prokletí pohané, nikoli křesťané – 209 *zatrati se ztrati se* – 210 *drobenie rozumuov* podrobné probírání názorů

214 *přistojící* stojící – 216 *dvanásti a sedmdesát a dva kněží*: týká se apoštolů a tzv. prvních učedníků (srov. Luk. 10, 1); *poručiv* svěřiv – 221 *zastranie* ochrany – 222 *se na ně sebrali* spojili se proti nim – 223-224 *naplnění ducha svatého* naplnění duchem svatým – 225 *upřímno sú náději v samém bohu položili sú* přímo v samotného boha složili svou naději, jejich jedinou nadějí byl sám bůh – 226 *stáli sú o navedenie* usilovali o správné vedení, o uvedení na správnou cestu – 228 *konečně až do konce*

231 *postavcových* hedvábných – 235 *v horší blúdíce* upadající do ještě horších bludů – 236 *bez čísla* nesčíslné; *zavodíce* zavádějící; *zli nájemníci* špatní najatí pastýři (duši), kněží (označení podle biblického podobenství) – 237-238 *boje strojice* bojující, válčice – 241 *na rozchvátaní* na rozchvácení – 242 *úmysl* smýšlení – 244 *z víry* podle víry

248 *k tomu odměnění obvláštnímu* k tomu zvláštnímu rozdělení – 251 *nájemníci* najatí dělníci, nádeníci; *těžeti* těžiti, vyráběti – 251-252 *na to dielo chovati tělestnú potřebú* tou prací zabezpečovati hmotnými potřebami – 254 *hájeji* hájí, brání; *s večera* navečer – 256 *otrplí* strpěti; *se jeho doberú* se k němu dostanou – 258 *na obec* na společnost – 260 *ješto se na něm vozí* po němž se vozí, který utlačuje – 261 *přetrhnutí* neváží ztrhání nepřikládá váhu

264-265 *chlapy a výry sprostným lidem dávati* prostým lidem nadávati chlapů a výrů – 266 *prázniiti* zaháleti – 267 *bez súdu* beztrestně – 268 *hrdláčov* žroutů – 269 *neb...*, *aneb* bud... nebo – 270 *prázny život* zahálčivý život – 274 *pójeme* přenechme, ponechme – 275 *A táž příčina, co...* a táž příčina je to, která; *peřestých* pestrých, různobarevných – 276 *zákonníkuov* řeholníků, mnichů – 278 *čisté* pěkné – 278-279 *na krev...* *jednají* na účet... pořizují

POSTILA

Chelčického rozsáhlá Postila, vzniklá okolo r. 1435, je důležitá především svým zaměřením k životní praxi. Ve výkladu jednotlivých evangelních textů Chelčický nesměřuje k abstraktním otázkám, ale nachází záminku, aby vyloučil své názory na církev, společnost a morálku; např. v naší ukázce slouží Chelčickému biblický příklad o bohatci a Lazarovi jako východisko k ostré kritice života bohatých. Jde o názory, které dilčím způsobem zachytil již v dílech předchozího období, ale nyní je shrnuje. Přitom nešetří ostrou kritikou vedenou z hlediska lidu. Postila byla velmi populární, jak dokazuje skutečnost, že byla ještě téměř sto let po svém vzniku dvakrát vytištěna (1522 a 1532).

NEDĚLE PRVÁ PO SVATÉ TROJICI

Čtenie svatého Lukáše v kap. 16

V ten čas řekl pán Ježíš učedníkóm svým: „Člověk jeden byl bohatý a obláčel se v zlatohlav a v kment a hodoval na každý den rozkošně. I byl jeden žebrák, jménem Lazar, kterýžto ležel u vrat jeho, pln jsa nežituov,
5 žádaje nasycen býti drobty, kteří padali s stolu bohatce, a žádný jemu ne-